

Andrii Savitskyi
*Doctor of Economics Sciences, Docent,
Head of the Department of Management
Separate Structural Unit «Khmelnyskyi Polytechnic Professional College
by Lviv Polytechnic National University»*

Савіцький А.В.
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту
Відокремленого структурного підрозділу
«Хмельницький політехнічний фаховий коледж
Національного університету «Львівська політехніка»*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-576-1-32>

**FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY ENTERPRISES' MANAGEMENT
UNDER CONDITIONS OF GLOBAL CHANGES
OF INTERNATIONAL TRADE
AND MACROECONOMIC INSTABILITY**

**УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ
ТА МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

На сьогодні, під впливом змін у тарифній політиці країн світу, а особливо США по відношенню до інших стратегічних партнерів, зростає нестабільність та послаблення зовнішньоекономічних відносин між суб'єктами господарювання в глобальному вимірі. Не виключенням і є українські експортоорієнтовані виробники, які під дією коливань показників міжнародної торгівлі можуть зазнати суттєвих втрат від кількісних обмежень окремих видів ЗЕД та збільшення вартості їх виконання. Через те, для менеджменту вітчизняних підприємств, поряд із умовами воєнного стану, необхідно вирішити достатньо об'ємну кількість завдання, які пов'язані із переорієнтацію ринків збуту, переплануванню поточних виробничих процесів та розробкою нових стратегій розвитку.

Перш за все, виділимо, найбільш вагомі макроекономічні та глобальні зміни, які можуть бути спричинені як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках та відобразитись на економічному становищі виробників з України:

1. Вплив тарифів на ВВП та інфляція: за результатами зростання вартості забезпечення США готовими імпортними товарами, сировиною, матеріалами та комплектуючими – відбуватиметься порушення окремих

ланцюгових поставок, що свідчитиме про те, що для країн-експортерів, буде не вигідно продовжувати подальші контрактні зобов'язання і стимулюватиме до пошуку нових ринків збуту. Як наслідок, зі зменшенням замовлень, скоротиться загальний обсяг виробництва та призведе до зменшення ВВП. Для країн, які розвиваються та не володіють достатнім економічним потенціалом, таких як Україна, це зумовить більш негативні ринкові тенденції, оскільки під впливом економічних систем розвинутих країн, відбуватиметься зростання курсу валют та дефіцит попиту на їх продукцію. В подальшому, це спричинить не тільки високу інфляцію, а і безробіття.

Виходячи із теперішніх показників міжнародної торгівлі, така тенденція, вже почала активізуватись, адже для товарів, які є важливими для України, станом на квітень 2025 р.:

- на ринку Європи, керуючись антидемпінговою політикою США та зустрічними санкціями Китаю, Ірану та РФ, в березні 2025 р. зросли ціни на сталь (в межах 490 дол./т.), а світовий попит, враховуючи ситуацію, сприйняв відповідну ціну; в додаток відбулось підвищення ціни на залізну руду – в межах 530 дол./т.;

- враховуючи стійкий попит на пшеницю та кукурудзу і низькі світові записами, у порівнянні із останнім кварталом 2024 р., ціни зростають (в межах 230 дол./т. та 210 дол./т.); також, за останнє півріччя підвищились ціна на соняшникову олію (в межах 320 дол./т.) [1, с. 4–6; 2, с. 2–4];

2. Зміна торговельних потоків та розбалансування ринкових структур між країнами: будь-які зміни в тарифній політиці супроводжуються переорієнтацію торговельних потоків, оскільки, з метою уникнення валютних втрат від підвищення ставок мит, країни розпочинають торговельні війни, що зумовлює значну волатильність бізнес-процесів на мікрорівні. В таких умовах, суб'єкти господарювання не спроможні планувати, а існуючі зовнішньоторговельні контракти зазнають ризиків невиконання.

Згідно березня та квітня 2025 р., нова адміністрація США оголошено ряд ставок, які направлені на захист національного товаровиробника (10–50%), але вони супроводжувались «взаємними митами» зі сторони інших країн. І попри те, що ці ставки були призупинені 90 днів (для більшості країн застосовуються мита у розмірі 10%), у випадку торгівлі з Китаєм, спочатку введено 34%, а потім додано ще 125% (загальна ставка становить 145%). Загалом, це відчутно може відобразитись на економіці США та світу в цілому, оскільки на кінець IV кварталу, сальдо торговельного балансу США становить – 1,294,793,613 тис. дол., а в 2025 р., зазначений розрив може зростати. В США існує ризик збільшення дефіциту на імпортовані товари, які раніше постачались по ставці мита в 2%, а в світовому масштабі – їх надлишок. Загалом, це тільки посилить інфляцію на внутрішньому ринку США, а країни-імпортери втратять помітні ринки збуту та прибутки.

За оцінками економістів, світовий показник експорту до США може знизитись на 30%, і з ЄС та Індії – на 35%, Китаю – в межах 100% зокрема. І знову ж таки, втрата південно-азійських поставок значно скоротить ВВП цих країн [3, с. 29–31; 4].

Які переваги та вигоди може отримати Україна та вітчизняні суб'єкти господарювання для втримання і посилення їх експортних позицій? На авторське бачення, слід виокремити наступне:

1. Виходячи з того, що торговельний дефіцит США становить – 1,294,793,613 тис. дол. (близько 4% ВВП), який в основному сформований за рахунок імпорту з Китаю, Мексики, В'єтнаму та ЄС, у випадку активізації взаємних мит, може значно призупинити темпи постачання закордонних товарів на американські ринки, і тим самим створити нові можливості для просування українських в США, навіть при ставці 10%. І якщо, попрацювати над контрактними замовленнями великих об'ємів – спрацює ефект на масштабах, зумовивши збільшення українського ВВП, створення додаткових робочих місць, наповнення держбюджету за рахунок податкових надходжень, зменшення інфляційного тиску та підвищення прибутковості. Проте, США залишається вагомим імпортером автомобілів, електроніки, комп'ютерної техніки, медикаментів, комплектуючих та інших товарів, і якщо після 90-та днів, митні тарифи, все ж таки, увійдуть у дію або будуть переглянуті, скоріш за все, це стосуватиметься окремих виробів, які пов'язані із ланцюговими етапами часткового виробництва. Як наслідок, вартість процесів продукування, також зросте, і тим самим поставить під сумнів питання попередньої рентабельності цих операцій.

Щодо експорту продовольства в США, то країни Азії були суттєвими постачальниками зернових культур, соняшникової олії, меду, продуктів переробки фруктів та інших видів гастрономії і представляли високу конкуренцію для імпортування аналогічної продукції з України. З початком торговельних війн, на основі більш низької ставки мита (10%), вітчизняні товари отримують суттєву конкурентну перевагу, у порівнянні із товарами попередніх країн-партнерів.

2. Поряд з цим, враховуючи значно нижчі ставки тарифів по відношенню до української продукції, країни, для яких вони є вищими та безпосередньо їх виробники, можуть використовувати її економічну та геополітичну систему, як посередницький Hub для організації реекспорту. Це створює нові можливості для ведення бізнесу українськими компаніями, адже це не тільки зумовить його розширення на основі додаткового адміністрування та менеджменту, а й дасть змогу залучати інвестиції для організації. Тим самим, для вітчизняних суб'єктів господарювання, це дозволить поглибити діловий міжнародний рівень, як важливого зовнішньоторговельного партнера. Зокрема, в межах інтеграційних процесів, такий підхід до розвитку ЗЕД підприємств, є

актуальним для реалізації з ЄС, і безпосередньо з Китаєм, Індією, Канадою та Мексикою.

Виходячи з вище викладеного, на рис. 1, запропонуємо схему елементів управління ЗЕД підприємств в сучасних умовах глобальних викликів міжнародної торгівлі та макроекономічної нестабільності.

Рис. 1. Елементи управління ЗЕД підприємств в сучасних умовах глобальних викликів та макроекономічної нестабільності

Джерело: запропоновано та систематизовано автором

Таким чином, ефективність подальшої ЗЕД вітчизняних підприємств буде залежати від подальших змін тарифної політики розвинутих країн та застосування взаємних ставок мит по відношенню до експортно-імпоротної діяльності їх суб’єктів. Україна, як країна, що зазнає суттєвого впливу від зміни валютних курсів, цінової політики, інвестування та балансу рівноваги світового попиту і пропозиції, в складних умовах воєнного стану, повинна ретельно підійти до перепланування існуючих стратегій розвитку міжнародної торгівлі та переорієнтації на ті сегменти збуту, де вартісна складова виробництва експортної продукції за теорією відносних переваг буде більш рентабельна. На сьогодні, для українських експортоорієнтованих підприємств, потенційно вигідним є поглиблення співпраці з контрагентами ЄС та переважна переорієнтація на ринки країн Азії, оскільки вони можуть бути представлені диференційованим попитом і ціновою категорією.

Література:

1. Департамент монетарної політики та економічного аналізу Національного банку України : Макроекономічний та монетарний огляд, квітень 2025 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2025-04.pdf?v=13 (дата звернення: 25.04.2025)
2. International Monetary Fund. 2025. World Economic Outlook, April 2025 : A Critical Juncture amid Policy Shifts. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/04/22/world-economic-outlook-april-2025?cid=ca-com-compd-pubs_belt (дата звернення: 25.04.2025)
3. Інфляційний звіт Національного банку України : квітень 2025 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q2.pdf?v=13 (дата звернення: 28.04.2025)
4. International Trade Centre's Trade Map : Trade statistics for international business development. Monthly, quarterly and yearly trade data. Import & export values, volumes, growth rates, market shares, etc. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx> (дата звернення: 17.04.2025)